

Architektonické dílo Jana Dominika de Barifis

JOSEF MAYER

Jméno Jana Dominika de Barifis bylo uvedeno do odborné literatury v r. 1879 u příležitosti nové výstavby domu Společenstva pražských stavitelů, kameníků a zedníků. Tehdy starý dům Společenstva čp. 915/I na Kozím náměstí na Starém Městě byl nahrazen novostavbou, navrženou architekty Antonínem Wiehlem, Janem Zeyerem a Josefem Schulzem. Dům tehdy nahrazovaný novostavbou totiž daroval ve své závěti sepsané v r. 1646 Jan Dominik de Barifis staroměstskému cechu mistrů zednických a kamenických¹. Autor pamětního článku použil výpisků z pamětní knihy stavitelů královského hlavního města Prahy, jejíž první list je datován rokem 1803². Pamětní kniha přejímá některé údaje a zprávy o příslušnících cechu ze starších pramenů, proto také informace, které v uvedeném článku byly použity o Janu Dominikovi de Barifis, jsou na první pohled rozporné a vynucují si kritický rozbor. O dva roky později publikoval životopisné údaje o Janu Dominikovi de Barifis Antonín Baum³. Jan Dominik de Barifis předložil podle archivních pramenů vysvědčení o mravnosti a manželském původu, potvrzené od obce Lugano a datované 22. března 1590. Měšťanem Starého Města se stal v r. 1592 a o pět let později žádal o doplnění svého jména částicí „de“. Podle Zikmunda Wintra přišel Jan Dominik de Barifis do Prahy již před r. 1586, v r. 1592 vzdal svůj statek manželce, tedy v témž roce, kdy

získal staroměstské měšťanství. V letech 1611 až 1617, 1626, 1628 a 1630 byl cechmistrem pořádku mistrů zednických a kamenických.

Jestliže se nyní vrátíme k výčtu jeho prací, jež uvádí zmíněná pamětní kniha z r. 1803, zjistíme určité nesrovnalosti vyplývající zřejmě z nepochopeného přejímání starších pramenů. Připisuje se mu znovuzřízení paulánského kostela a kláštera po požáru v r. 1689, dnešní klenba kostela Matky Boží před Týnem, stavba „krásné mincovny v Židovském městě“, dům Kernovský, „jehož vnitřek podnes viděti lze“, dům Cisterziánů na Kozím náměstí, „kde nyní nová celnice se nachází“⁴. Jan Dominik de Barifis zajisté nemohl odstraňovat škody požáru z r. 1689, jestliže jeho závěť z r. 1646 je uskutečněna v r. 1647. K odstranění takových zřejmých omylů je třeba pokusit se o analýzu údajů pamětní knihy a rozbor objektů, jejichž autorství mu tato kniha připisuje, jakož i staveb, které jsou jim slohově blízké.

Ze staveb uvedených v pamětní knize věnujme nejprve pozornost Kernovskému domu. Toto jméno nesl v minulosti dům čp. 463/I v Melantrichově ulici, a to od r. 1768, kdy jej koupil kupec Melichar Josef Kern za 9000 zlatých rýnských⁶. Dům patří do skupiny pražských domů s dvorními arkádami⁷ a je známý také pod jménem Teyflovský dům. Vznikl sloučením dvou starších gotických domů, projevu-

jičích se ve sklepech; oba domy měly společného majitele již v r. 1407. Přestavba, která dala Teyflovskému domu jeho charakteristické dvorní arkády, je datována obdobím mezi rokem 1603 a 1615, jak vyplývá z rozboru vztahu architektury tohoto domu a domů čp. 464/I a čp. 465/I v jeho sousedství a čp. 55/III v Mostecké ulici, na což bylo již dříve poukázáno⁸. Kdysi honosnou podobu tohoto domu, odpovídající bohatství kupce a finančníka Jana Teyfla, povýšeného r. 1591 do stavu rytířského s přídomkem z Zeilberka, a zejména reprezentacemilovné vdovy po něm, Estery, rozené Hebenstreitové, která zde pořádala hostiny pro samotného krále Bedřicha Falckého, naznačují dnes již jen dvorní fasády s arkádovými lodžii, domovní portály a zbytky vnitřní dispozice. Rokoková přestavba, provedená po

r. 1769 stavitelem Josefem Schlesingerem⁹, pozměnila původní rozvrh hmot zvýšením o třetí patro, dala uličním fasádám novou dekoraci s asymetricky komponovanými štukaturami a tehdy také dostala dvorní boční křídla pavlače na kamenných krakorcích. Z téže přestavby se zachovala také řezaná domovní vrata, dveře a okenice v patrech. Přesto však aspoň v nádvoří se zachovaly rysy honosného arkádového domu, který se svým pojetím blíží palácovému typu. Po slohové stránce je pak na místě zjištění, že jak římské arkády s elipsovité stlačenými archivoltami, proporce jejich architektonických článků, tak i oba domovní portály patří k prvním známkám nástupu barokního citění v architektuře¹⁰. Některé detaily, např. antropomorfizace klenáku domovního portálu v Melantrichově ulici a spodní části volutových konzol ve vreholu přízemních arkád ve dvoře, jakož i některé deformace, např. zkosení archivoly uvedeného portálu, pronik kvádrů jeho ostění do kladí, podtrhují barokní rysy a souvislosti s pobělohorskými stavbami valdštejnského okruhu. Výjimečnost přestavby Teyflovského domu v období mezi rokem 1603 a 1615 ukazují též stopy původní prostorové dispozice, zejména v křídle do Michalské ulice, kde arkádová lodžie není jen pouhou komunikací, nýbrž obytnou, reprezentativní prostorou¹¹.

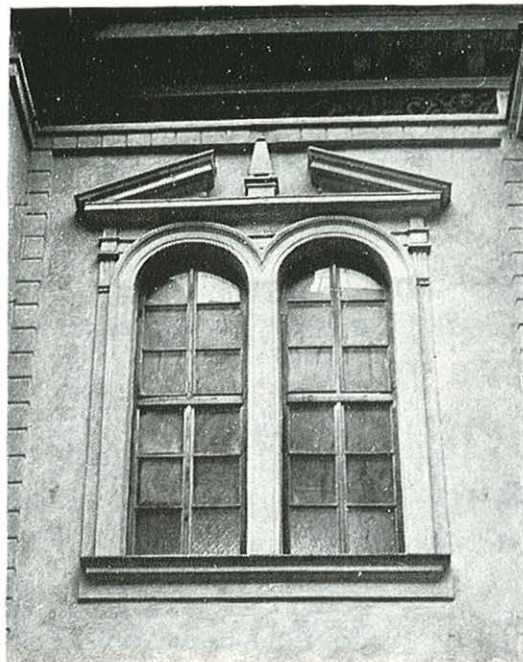
Z výčtu prací Jana Dominika de Barifis v pamětní knize, z níž čerpáme, obrátíme se nyní k domu čp. 73/V, který dnes již neexistuje, neboť zanikl spolu s pražským ghettem. Již dříve se podařilo prokázat, že nejsou to jen údaje pamětní knihy, ale že tu existovaly shody též slohové¹². Tento dům získal v r. 1621 Jakub Baševí, který o rok později byl podle císařského diplomu obdařen šlechtictvím sv. říše římské a udělen mu přídomek „von Treuenberk“

*Vlasy římsy
salvátorského kostela
(snímky J. Janatková)*

(Treysenberk) a erb¹³. Tehdy započala výrazná přestavba domu, jehož vybavení arkádovými lodžemi mělo být vnějším znakem, který by vyjadřoval společenskou kariéru stavebníka¹⁴. Fotografie a zachované plány Baševiho domu jsou sice jen nedokonalým prostředkem jeho poznání, přesto však je patrné, že římské arkády dvorních lodžií, jejich kompozice, proporce i detaily některých článků, zejména konzolových klenáků přízemních arkád, byly blíže shodné s těmiž detaily domu Teyflovského čp. 463/I. Také prostorová kompozice je velmi blíže příbuzná. Řádové uspořádání tří prostor uličního křídla s připojenou širokou a prostornou lodžií, úzký spojovací jednotrakt, na nějž navazuje v protilehlém křídle, vybaveném výrazně užší arkádovou chodbou, dvou-ramenné schodiště, je nápadně shodné

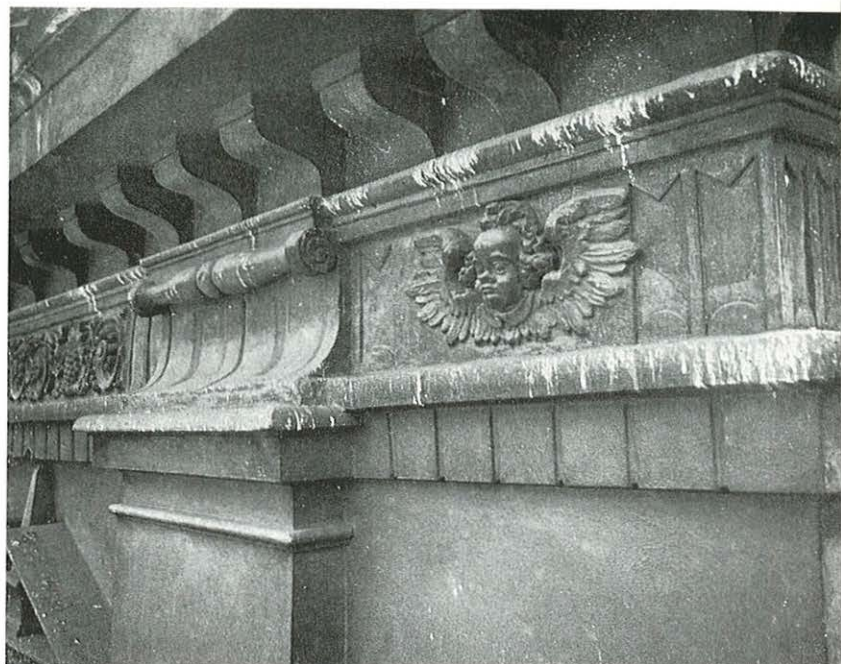
právě tak, jako druhé boční křídlo podstatně širších dimenzí tu i tam. Rozdíl však představuje vybavení bočních křídel arkádami, které u Teyflovského domu na bočních křídlech chybějí. Zda tyto arkády již původně chyběly, či zda byly odstraněny při přestavbě v 18. stol., ukáže hloubkový stavebně historický průzkum, který bude třeba provést u příležitosti nadcházející regenerace tohoto domu. Zmínka pamětní knihy o „krásné mincovně“, postavené pro „Münzjuden“, vede k známé účasti Jakuba Baševiho na nákupu stříbra pro pražskou mincovnu a k jeho podílu na tzv. mincovní kaládě. Datování přestavby domu čp. 73/V je možno vymezit rokem 1621, kdy Baševi dům získal, a rokem 1625, kdy začala působit komise pověřená Ferdinandem II. vyšetřením škod z mincovní kalády. Nej-

zazší termín je však r. 1630, kdy na Jakuba Baševího byla podána žaloba¹⁵.

Dalším objektem, uváděným v pamětní knize do souvislosti s Janem Dominikem de Barifis, je protestanský kostel Salvátora v Dušní ulici, později převzatý paulány pro jejich klášter. Na nápadný rozpor data úmrtí Jana Dominika de Barifis s údaji pamětní knihy jsme již upozornili, věnujme se proto dosti četné uměleckohistorické literatuře, která se zabývá tímto objektem. Závažné jsou zejména práce Karla Gutha a Olgy Zajícové, jež shrnují také starší literaturu a opírají se o archivní prameny¹⁷. Stavební historie salvátorského kostela začíná 5. února 1610 zakoupením pozemku domu kdysi Komedkovic za 8000 kop grošů míšeňských Jáchymem Ondřejem Šlikem od Alžběty Kolowratové, rozené Berkové z Dubé.

Položení základního kamene dne 27. července 1610 bylo provázáno velkou slavností za mezinárodní účasti. Na slavnosti byl přítomen saský vyslanec Jan Suessius a saský dvorní kazatel Hoe z Hoeneggu. Účast saských činitelů jistě souvisela s předchozí žádostí kostelního sboru, adresovanou kurfirstu saskému Kristiánovi o přispění na stavbu, což naznačuje celou řadu politických souvislostí právě tak, jako četné dary i v průběhu stavby, dokládající zájem Anglie a Holandska. Mimořádný význam této stavební akce dokládá i to, že si císař vyžádal předem model budoucího salvátorského kostela¹⁸. Je také zajímavé, že slavnost položení základního kamene proběhla téměř současně jen s týdenním zpožděním s obdobnou slavností při založení malostranského protestantu s titulem N. Trojice. Z r. 1613 se zachoval návrh na vnitřní zařízení kostela Salvátora¹⁹. Dalším datem, které pomáhá určit průběh stavby, je nápis „1611“ provedený ve štuku a zakomponovaný do kartuše, lemující dvojici oválných otvorů nad středním velkým oknem v ose kněžiště, což napovídá, že stavba byla vedena od východu. První slavnostní bohoslužba a kázání se v salvátorském kostele konala 5. října 1614 za účasti dr. Helwiga Garthia a Davida Lipachia²⁰. Kostel byl tedy dokončen na podzim r. 1614, jak dokládá ostatně i děkovný list starších kostela, vydaný 11. listopadu 1614 Janu Kryštofovi z Graubündenu, za pečlivé vedení stavby. Jméno tohoto zedníka, který přišel do Prahy z Graubündenu a byl v r. 1610 přijat na Starém Městě pod ochranu a dovolena mu živnost, je na salvátorském kostele doloženo ještě dalšími archivními prameny, které se týkají jeho sporu s Danielem Jiljím²¹. Přesto však již K. Guth a po něm i O. Zajícová vylučují Jana Kryštofa z autorství pro-

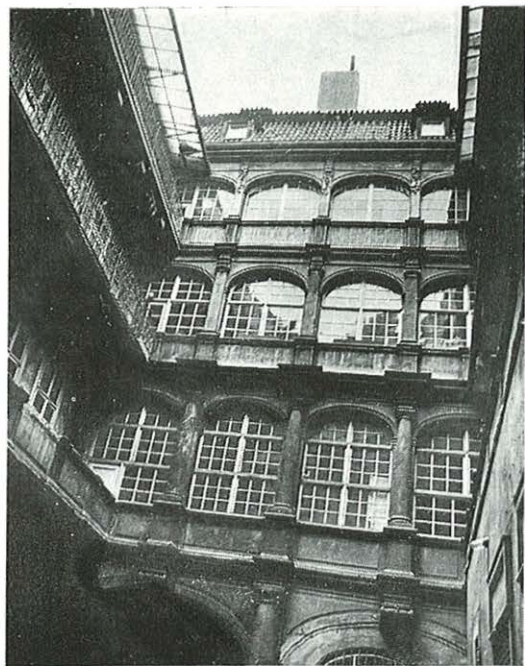

Detail římsy
salvátorského kostela
(snímky J. Janatková)

jektu kostela a uvažují o jiném, neznámém architektovi. Zejména K. Guth věnuje podílu Jana Kryštofa na architektuře salvátorského kostela velkou pozornost a cituje z fondů Archivu hl. města Prahy zápisy o jeho přijetí pod ochranu Starého Města a povolení živnosti v r. 1610. Tehdy, právě tak jako když nabyl v r. 1616 Jan Kryštof městského práva, stojí jako jeden z rukojmí Jan Dominik de Barifis. Cechmistrem se Jan Kryštof stává teprve v r. 1630 a 1631.

Citované články K. Gutha a O. Zajícové se zabývají architektonickým rozborem a rekonstrukcí původního vzhledu salvátorského kostela staroměstských protestantů do té míry, že není nutné v tomto příspěvku opakovat již dříve řečené. Je však třeba upozornit na některé rysy, jež vedly již K. Gutha k zdůraznění nápadné

tvaroslovné shody velkého salvátorského kostela v Dušní ulici s drobným votivním kostelíkem sv. Rocha, který dal postavit císař Rudolf II. v areálu Strahovského kláštera. Jsou to opěráky stejným způsobem traktované a předělené římsou v dolní části a zakončené profilovanými volutovými útvary stříšek. Dále jsou to čtvercované pásy, rámujeící okenní traveé, gotizující kružby oken a jejich profily, kartušové rámování oválných otvorů se zavíjenými motivy, které na kostele sv. Rocha bylo při mladších úpravách zjednodušeno. Můžeme tu však také poukázat na nápadné shody v kompozici architektonické hmoty, zdůrazňující vertikalitu, členitost a subtilnost částí²². Kromě výše uvedeného si povšimněme ještě bohatého vlysu, který obíhá pod římsami hlavní lodi, bočních lodí i na západním průčelí. Ve vlysu

se opakují motivy okřídlených andělích hlav prostrádané festony s rozetami, jinde volutami, hrozny a bohatými volutovými a zavíjenými prvky.

Kostelík sv. Rocha byl postaven nikoli na nedotčené půdě z vůle Rudolfa II. na základě jeho slibu z konce morového roku 1599. Tehdy císař, který uprchl před morovou epidemií z Prahy, v souvislosti s odloženým sněmovním jednáním o turecké válce, přislíbil vystavět sv. Rochu kostel. Stavební historii kostela sv. Rocha se zabývala H. Smetáčková²³. Práce na stavbě kostela začaly podle jejího zjištění v druhé polovině r. 1602 lámáním kamene, který byl dodán v únoru následujícího roku. Vlastní stavba byla zahájena 7. června 1603 položením základního kamene, k němuž byly přidány dva celé dukáty, dva celé tolarý s obrazem Rudolfa II.

a dva celé groše. Z listin datovaných 13. června a 9. srpna 1603 pak vyplývá, že financování stavby přenesl císař na královský český rentovní úřad a její správu na strahovského opata Jana X. Lohelia, na jehož územní jurisdikci měl být kostelík postaven. Položíme-li si otázku, proč vybudování kostela sv. Rocha bylo určeno právě v obvodu strahovského kláštera, naskytá se odpověď snad blízká pravdě, že to byla asi právě probíhající Loheliová přestavba klášterního kostela, přítomnost stavebních dělníků a potřeba oddělit farní funkci od opatského kostela. Zajímavá je také žádost klášterní rady z 18. září 1603, adresovaná radním Starého Města, kterou cituje rovněž H. Smetáčková, aby nařídili starším mistrům kamenickým učinit do týdne opatření, jímž by byl odstraněn nedostatek kamenického mistra na stavbě. Stavba byla skončena v r. 1612 a kromě výše uvedených písemných pramenů nebyly žádné další zjištěny.

Další architekturou, která byla spojena v uměleckohistorické literatuře s protestantským kostelem Salvátora v Dušní ulici, je rozšíření Pinkasovy synagógy v Praze z počátku 17. stol.²⁴ Zachované zprávy zaznamenávají již k r. 1601 soustředění jisté pozornosti k této synagóze, což se podle A. Irmenbacha projevilo zvětšením synagogálního pokladu o větší počet chrámových opon. Závažnější je však dědický spor, vedený v r. 1606 o „vládu a užitek z Pinkasovy synagógy plynoucí“, a pak zejména nový zasedací pořádek z r. 1625, který nasvědčuje tomu, že rozšíření starší stavby z první poloviny 16. století bylo již provedeno. Charakteristické znaky této přestavby jsou tytéž, s jakými jsme se již setkali u kostela sv. Rocha a na salvátorském kostele v Dušní ulici. Jsou to především ostění oken jižní fasády ženské lodi, obrácené do dvorka

Štít domu čp. 4/I
na Malém náměstí
(snímky J. Janáková)

v fasády západní, jimž sice chybějí rozeblané frontony s vloženými pylony, které ašak přesto jsou velmi blízké oknům kočních lodí salvátorského kostela. Shody s obdobnými prvky salvátorského kostela jdou až do převzetí drobných detailů, kompozičního schématu a modelačního charakteru, který tu i tam je dán křehkostí, subtilitou a jistou vyzáblostí článků, která zesiluje jejich vertikalitu. To platí i o portálu, který vede do předsíně. U jiného portálu, který je umístěn ve dvorku na západním křídle, neproniká sice archivolta jeho půlkruhového otvoru do vlysu jeho pilastrové edikuly, avšak bylo zde použito rozlomeného trojúhelného kdysi tympanonu, dnes jen římsy, v němž jsou desky desatera na vloženém hranolu, završeném šišticí. Z ostatních výzdobných prvků salvátorského kostela nalezneme

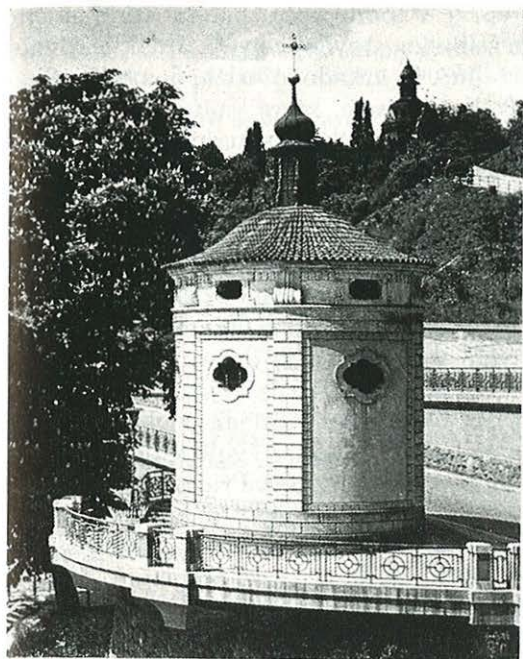
v Pinkasově synagóze ještě jeden motiv, a to rozetu, která je zde použita v křížení břitů klenby, zdůrazněných páskou. Na salvátorském kostele najdeme obdobnou rozetu, jež je ovšem v této době motivem velmi častým, na vlysu pod konzolkami korunní římsy severní boční lodí.

V uvedené kolektivní práci o Pinkasově škole se přejímá Krautheimerovo připsání autorství přístavby z počátku 17. stol. Judovi Goldschmiedovi de Herz²⁶, které vychází z údajů na jeho náhrobku, zachovaném na starém hřbitově. Podle svého jména (Goldschmied, Coref) je považován za zlatníka, „který byl v čele těch, kteří byli pověřeni stavbou Mayslovy synagógy“ kolem r. 1592. Přesný překlad nápisu z jeho náhrobního kamene, který je v citované práci uveden, tj. „Zde odpovídá moudrý a dovedný muž Juda Gold-

schmied (Coref) de Herz blažené paměti. Ve všech svých cestách si zručně počínal a zbožně odbýval modlitby, prací rukou svých se po celý život živil. Podle jeho rady byla celá stavba Pinkasovy a část Mayslovy synagógy provedena“, znamená sice, že Juda Goldschmied de Herz zastával sice významné místo při stavbě obou synagóg, snad jakéhosi „directora fabricae“, ale není to průkazem, že by byl navrhujícím architektem; k této myšlence vedou starší méně přesné překlady²⁷. Nesporným ovšem zůstává zdůraznění slohových vztahů přístavby Pinkasovy synagógy jak ke stavební činnosti Jakuba Baševiho, který si v ghettu přestavěl honosným způsobem svůj dům, tak i k salvátorskému kostelu v Dušní ulici, k němuž docházejí autoři citované publikace o Pinkasově synagóze.

Charakteristické rysy a některé detaily, se kterými jsme se setkali na výše uvedených stavbách, zjistíme ještě na kapli sv. Maří Magdalény u Čechova mostu, kterou dal v r. 1635 postavit probošt cyriackého kostela sv. Kříže Většího v Dušní ulici. Jsou to především rámy ze čtverců, které obíhají uvnitř svislých a horizontálních pásů omítkového kvádrování na vnějším plášti drobné centrální stavby postavené pod svahy Letné těsně na břehu Vltavy. Motivy volutových stříšek, kryjících u Salvátora i sv. Rocha na Strahově opěráky, jsou zde transformovány do stojatých zploštělých volut, které nad svislými pruhy omítkového bosování člení vlysový pás, pod jehož korunní římsou obíhá rovněž rám z čtverců. Na straně k řece se zachoval datovací nápis „1635“. Kromě toho lze poukázat na převýšenou hmotu válcového pláště, která vyvolává dojem subtility, i když ne zdaleka tou měrou jako na obou dříve jmenovaných kostelních objektech.

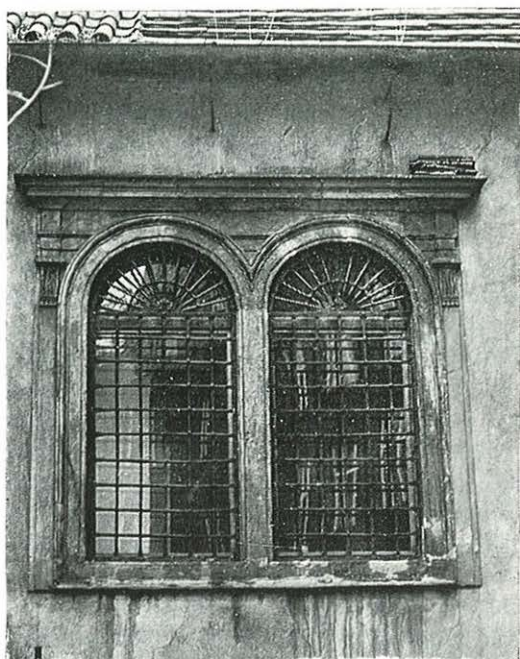
Další stavbou, na které je možno zjistit prvky, vyskytující se na budovách, jimiž jsme se zabývali, je nárožní dům čp. 4/I na Malém náměstí, který vznikl sloučením dvou starších domů po r. 1623, jež získal v tomto a v předchozím roce Bartoloměj de Pauli, „císařský rada a přední písař při berni na hradě pražském“. Jeden z těchto domů nabyt jako konfiskát po emigrantovi Janu Starším Ledčanském z Popic²⁸. Pod korunní římsou se zachoval i po mladších úpravách bohatý štukový vlys, který je složen z částí do té míry shodných s vlysem pod korunními římsami fasád salvátorského kostela v Dušní ulici, že vzniká dojem použití jedné a téže formy či šablony. Na západním průčelí to jsou při levé straně festony a vinné hrozny s okřídlenými hlavičkami puttů, prostřídány s pětistými rozetami, dále pak k pravé straně pokračují bohatější útvary rozvilin, vinných hroznů, volut, bolců a zavíjeného ornamentu opět s andílčími hlavičkami. Také tu najdeme lemování čtvercovanými pásy. Na jižním průčelí se zachovaly dva původní vikýřové štíty²⁹, na nichž se opět setkáme s oválnou kartuší, kterou již známe ze salvátorského kostela i sv. Rocha. Lze předpokládat, že tyto kartuše, zachované na vikýřových štítech domu čp. 4/I, byly nejméně ze všech uvedených případů postiženy mladšími znejasňujícími zásahy při opravách fasád a že proto podle nich lze posuzovat i na původní vzhled kartuší z ostatních objektů popisované skupiny architektur. Ačkoli byly fasády tohoto objektu pozměněny v detailu mladšími úpravami, zachovaly se stopy původní tendence, zjištěné na ostatních stavbách této skupiny, tj. sklon ke křehkosti a subtilitě, zejména na nárožním arkýři, který nám v tomto směru připomene nárožní arkýře valdštejnského zámku v Jičíně, ale i paláce Smiřických

*Kostel sv. Maří Magdalény v Praze
(snímek Z. M. Zenger)*

na Malostranském náměstí. Je příznačné, že také tu jde o stavebníka, který patří k oné skupině zbohatlíků, jež se podílela na pobělohorských majetkových transakcích a machinacích.

Ze staveb, které Janu Dominikovi de Barifis připisuje pamětní kniha, zbývá ještě se vyrovnat s údaji o „dnešní klenbě“ Týnského kostela, o znovuzřízení paulánského kláštera a o „domu cisterciáků na Kozím náměstí“. Účast Jana Dominika de Barifis na úpravách salvátorského kostela a protestantského gymnasia pro paulány nelze vyloučit, nemůže být však se zřetelem na jeho životopisná data spojována s odstraňováním následků tzv. francouzského požáru z r. 1689. Z jeho životního běhu je patrné, že politické

*Okno na fasádě Pinkasovy synagógy
(snímek J. Janátková)*

změny po r. 1620 se jej nedotkly, neboť po tomto datu byl mnohonásobně cechmistrem pořádku mistrů zednických a kamenických. Této okolnosti bude třeba ještě věnovat pozornost právě tak, jako vystopování jeho podílu na úpravách Týnského kostela, neboť ani tu není možné, aby Jan Dominik de Barifis zasahoval po požáru této svatyně v r. 1679.

Dům cisterciáků, později „nová celnice“, zanikl a není zatím k dispozici dokumentace, která by umožnila posoudit údaj pamětní knihy po stránce slohové. Ani poměrně přesný Langweilův model neprozrazuje o fasádách tohoto domu nic, co by umožnilo identifikovat slohové prvky z první poloviny 17. stol. Totéž platí o staré „zednické hospodě“, kdysi domu

Jana Dominika de Barifis, odkázaného jím cechu kameníků a zedníků Starého Města.

Z výše uvedeného rozboru pražských staveb, které jsou jmenovitě připisovány pamětní knihou stavitelů královského hlavního města Prahy Janu Dominikovi de Barifis, i těch, které jsou těmto stavbám svými slohovými rysy i detaily blízké, vyplývá, že poukazy na jejich raně barokní charakter a souvislosti se stavbami valdštejnského okruhu jsou oprávněné, i když nelze akceptovat předpoklad přímé účasti valdštejnských architektů A. Spezzy a N. Sebregondiho, jak to činí Hana Volavková u Baševího domu³⁰. Existuje sice mnoho shod např. mezi arkádami domu čp. 463/I, domu čp. 73/V a arkádami jičínského zámku, to však nastoluje s ohledem na výše uvedená zjištění otázku časové následnosti jednotlivých staveb. Takovou úvahu podporují též archivní doklady. Stavebníka domu čp. 73/V Jakuba Baševího vázalo s Albrechtem z Valdštejna nejedno silné pouto, vždyť také nachází útočiště v jeho Jičíně po svém propuštění z vězení v r. 1631, ve kterém strávil 40 neděl³¹. Po tomto datu nelze zajisté uvažovat o vybudování arkádového dvora pražského Baševího domu, avšak z dopisu N. Sebregondiho Albrechtovi z Valdštejna datovaného 2. dubna 1632 víme, že ve starém jičínském zámku jsou

teprve v tomto roce zbořeny staré galerie a že budou stavěny nové³². Jinak je rovněž zřejmé, že arkádové lodžie domu Teyflovského v Praze, které jsou nejbližší arkádám baševického domu spolu s arkádami staré části jičínského zámku, nelze datovat po r. 1620. Stavby Jana Dominika de Barifis spolu s dalšími, které v Praze vytvářejí výraznou skupinu architektur, budovaných mezi lety 1603 až 1635, potvrzují tedy závěr O. Stefana, že známky pokročilých porenasančních deformací slohových je možné zjistit u nás již před r. 1620, který bývá označován jako slohový předěl, a že kořeny tohoto vývoje sahají až k Rudolfinskému období³³. Připomeňme si v této souvislosti zajímavý detail, že císař si vyžádal předem předložení modelu salvátorského kostela staroměstských německých protestantů, na jehož úzké příbuznosti s kostelíkem sv. Rocha, který dal postavit císař Rudolf II., bylo již poukázáno. Navíc se nám podařilo rozšířit počet předbělohorských staveb tohoto typu, které uvádí Oldřich Stefan. Dále je možno konstatovat, že v celé první třetině 17. stol., a to nejen před r. 1620, ale i po něm trvá kosmopolitní charakter architektury, že architektura téhož slohového zaměření slouží protestantům, katolíkům i židům, přívržencům Habsburků a jejich přívrženců po r. 1620.

Poznámky

¹ Z. rytíř ze Schubertů, Spolkový dům společenstva pražských stavitelů, kameníků a zedníků. — Zprávy architektů a inženýrů roč. XIV, 1879, s. 131 až 133.

² Pamětní kniha stavitelů královského hlavního města Prahy, 1803.

³ Baum, A.: Příspěvky ku životopisu některých v Praze druhdy činných stavitelů, kameníků a štukatérů. Zprávy architektů a inženýrů XVI, 1881, s. 115.

⁴ Winter, Zikmund: Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku. Praha, 1904, s. 128.

⁵ čp. 748/I, viz Ruth, František: Kronika královské Prahy a obcí sousedních. Díl I, Praha, 1903, s. 220.

⁶ Dům čp. 463/I, Melantrichova ulice; Jansa-Herain: Stará Praha. Praha, 1906, s. 118—119.

⁷ Mayer, Josef: Renesanční arkádový dům v Praze, nepublikovaná disertační práce, UK Fil. fakulta v Praze 1961, s. 81—92; Mayer, J.: Dva pražské renesanční domy. Pražský sborník historický. Praha 1962, s. 79 až 91.

- ⁸ viz pozn. 7.
- ⁹ viz pozn. 2.
- ¹⁰ Na souvislosti pražské architektury prvních desetiletí 17. století s vývojem pobělohorské architektury ukázal již prof. O. Stefan: Barokní princip v české architektuře 17. a 18. století. Umění VII, 1959, s. 311—314.
- ¹¹ Palladio, W.: Čtyři knihy o architektuře. Praha 1958, s. 67—68, 87, 387—388.
- ¹² Viz pozn. 7, str. 92—97 a v další práci str. 87—91.
- ¹³ Herain, Jan: Jakub Baševí z Treuenberka. Zprávy komise pro soupis stavebních, uměleckých a historických památek král. hlav. města Prahy, sv. 4, 1912, s. 68.
- ¹⁴ Viz pozn. 7, dis. práce str. 131—132.
- ¹⁵ J. Herain, l. c. s. 72—74.
- ¹⁶ Teige, Josef: Základy starého místopisu pražského. Oddíl I. Díl I, s. 372—373.
- ¹⁷ Zajícová, Olga: Kostel sv. Salvátora v Praze I. Ročenka kruhu pro pěstování dějin umění, 1935, s. 43—58. Guth, K.: Kostel sv. Salvátora byl správně a pietně opraven. Za starou Prahu, II, 1911, s. 33—35.
- ¹⁸ Zajícová, O. l. c., list starší kurfistu saskému Janu Jiřímu I., citovaný F. Blankmeisterem.
- ¹⁹ Blankmeister, F.: Sachsen und die Erbauung evangelischen Kirchen in Böhmen, 1905.
- ²⁰ Dr. Šimák, Josef V.: Paměti Vodňanských z Uračova. ČSPS X, 1902 až 1903, s. 54.
- ²¹ Guth, K. l. c. s. 43 viz pozn. 17; Teige, J. l. c. s. 372 až 373.
- ²² Stefan, Oldřich: Pražské kostely. Praha, 1936.
- ²³ Smetáčková, Helena: Kostel sv. Rocha, nepublikovaná seminární práce.
- ²⁴ Pinkasova škola — památník minulosti a našich dnů. Praha, 1953, s. 74 a 58—59.
- ²⁵ l. c. s. 168. V této souvislosti se vnucuje otázka, zda toto obdarování nesouvisí s morem, který ohrožoval Prahu v r. 1599 až 1600, tedy se stejnou příčinou, která dala vzniknout kostelíku sv. Rocha. Tím ovšem nechceme říci, že stavební rozšíření Pinkasovy synagogy by mohlo mít stejný motiv.
- ²⁶ l. c. kapitola VII, s. 65—78.
- ²⁷ l. c., viz pozn. 3 ke kapitole VII a text na str. 68.
- ²⁸ Líba, Václav: Berní rula 3, Pražská města, s. 47. Praha, 1949. Líba, V.: Studie o Praze pobělohorské III. Sborník příspěvků k dějinám hlav. města Prahy IX. Praha, 1935, s. 98; Teige, J.: Základy . . . , Oddíl I. Díl I, s. 212 — ad.
- ²⁹ Na západní straně pocházejí z přestavby P. Janáka, započaté roku 1938.
- ³⁰ Volavková, Hana: Zmizelá Praha 3. díl. Praha, 1947, s. 33, Pinkasova škola . . . , s. 67.
- ³¹ Herain, Jan l. c. s. 73—74.
- ³² Morávek, Jan a Wirth, Zdeněk: Valdštejnův Jičín. Umění VII, s. 456.
- ³³ L. c. pozn. 10, s. 313—314.